

Nr 102.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag för budgetåret 1947/48 till konstfackskolan m. m.; given Stockholms slott den 14 februari 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Josef Weijne.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 februari 1947.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, SKÖLD, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Weijne följande.

Enligt den till 1947 års statsverksproposition fogade bilagan åttonde huvudtiteln, punkterna 269, 274 och 276, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, beräkna för budgetåret 1947/48 dels till Konstfackskolan: Avlöningar ett förslagsanslag av 490 000 kronor; dels till Konstfackskolan: Omkostnader ett förslagsanslag av 45 000 kronor; dels till Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m. ett reservationsanslag av 50 000 kronor;

dels till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av centrala verkstadsskolor ett förslagsanslag av 2 350 000 kronor;

dels till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom ett förslagsanslag av 105 000 kronor;

dels ock till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av flygmekanikerskolan i Mölndal ett förslagsanslag av 220 000 kronor.

Sedan ärendena numera färdigberetts, anhåller jag att få ånyo anmäla desamma. Tillika torde jag få anmäla fråga om anordnande av handelsgymnasieexamen för lärjungar från enskild undervisning.

1. Förslagsanslaget till Konstfackskolan: Avlöningar.

Kostnaderna för konstfackskolan fördelas mellan staten och Stockholms stad enligt grunder, som i propositionen 1945:296 underställts riksdagen för godkännande. I enlighet med vad i nämnda proposition förutsatts ha grunderna för fördelning av kostnaderna mellan staten och staden sammanfattats och preciserats i ett mellan parterna ingånget avtal. I fråga om avtalets lydelse torde få hänvisas till sid. 2 ff. i propositionen 1946:143.

Avlöningsanslaget är för innevarande budgetår uppfört med 348 200 kronor. Beträffande personalförteckning och avlöningsstat hänvisas till statsliggaren, sid. 692 f.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har för budgetåret 1947/48 beräknat medelsbehovet till 355 040 kronor, innebärande en anslagshöjning med 6 840 kronor, samt i anslutning härtill hemställt om godkännande av följande avlöningsstat för konstfackskolan, att tillämpas under nästa budgetår.

Avlöningsstat.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	156 300	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:			
a. Arvoden åt skolläkare m. m., <i>förslagsvis</i>	kronor	3 425	
b. Ersättning åt vissa sakkunniga, <i>förslagsvis</i>	»	1 000	
c. Arvode åt bibliotekarie	»	5 000	
d. Arvode åt tillsynslärare	»	360	
e. Arvode åt portvakt	»	800	
f. Ersättning åt vissa teckningslärare och handledare, <i>förslagsvis</i>	»	4 800	
g. Ersättning åt styrelsens sekreterare	»	2 000	» 17 385
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»		252 446
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»		42 658
			<hr/>
	Summa kronor	468 789;	

Särskilda uppbördsmedel:

1. Elevavgifter, <i>förslagsvis</i>	kronor	18 000	
2. Avkastning ur Sjöstedtska fonden	»	2 880	
3. Bidrag från Stockholms stad, <i>förslagsvis</i>	»	92 869	kronor 113 749
			<hr/>
	Nettoutgift kronor	355 040.	

Av handlingarna inhämtas bland annat följande.

Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av K u n g l. M a j : t. Denna anslagspost, som i gällande avlöningsstat är uppförd med 16 600 kronor, beräknas höjd med 785 kronor. Anslagshöjningen betingas av följande omständigheter.

a) Delposten till arvoden åt skolläkare m. m. har upptagits till 3 425 kronor. Härvid har skolläkarens arvode med hänsyn till förutsedd ökning i elevantalet från 700 till 725 beräknats till $(725 \times 2:75 =)$ 1 995 kronor. Med hänsyn till nämnda ökning i elevantalet har skolsköterskans arvode beräknats efter heltidstjänstgöring under fem veckor av läsåret och efter åtta timmar i veckan under läsåret i övrigt. Arvodet för hel veckotjänstgöring har samtidigt, i likhet med vad överstyrelsen föreslagit beträffande de tekniska läroverken, föreslagits höjt från nuvarande 75 kronor till 100 kronor. Skolsköterskans arvode har därför upptagits till $(5 \times 100 + 31 \times 8 \times 3:75 =)$ 1 430 kronor.

b) Delposten till ersättning åt vissa sakkunniga har beräknats sänkt från 3 000 till 1 000 kronor.

c) Överstyrelsen föreslår återinrättande av den styrelsesekreterarbefattning, som bortföll vid förutvarande tekniska skolans omorganisation. Det härför erforderliga arvodet beräknas till 2 000 kronor. Såsom motivering för detta förslag har framhållits önskvärdheten av att rektor, med hänsyn till den stora arbetsbörda, som det alltmer omfattande expeditionsarbetet samt den direkta ledningen av skolans samtliga avdelningar utom teckningslärarinstitutet krävd, befriades från den honom nu åvilande skyldigheten att även tjänstgöra såsom styrelsens sekreterare. Innehavaren av sekreterarbefattningen har ansetts böra besitta juridisk sakkunskap och administrativ erfarenhet.

A v l ö n i n g a r t i l l ö v r i g i c k e - o r d i n a r i e p e r s o n a l. Denna anslagspost, som för närvarande är uppförd med 242 000 kronor, föreslås höjd till 252 446 kronor. Överstyrelsen har därvid föreslagit nyinrättande av en befattning som kanslibiträde i lönegraden Eo 7 och beräknat de för befattningen erforderliga anslagsmedlen till 3 300 kronor. Som skäl för befattningens inrättande anföres, att den nuvarande kanslipersonalen, en kansli-skrivare i lönegraden A 11 och ett kontorsbiträde i lönegraden Eo 4, är för fåtalig för att kunna sköta de omfattande kansligöromålen. Sålunda hade under budgetåret 1945/46 kansli-skrivaren måst använda övertid sammanlagt 1 204 timmar. Höjningen av anslagsposten i övrigt hänför sig till ersättningar åt timlärare. Överstyrelsen har därvid hemställt om en höjning av ersättningen åt dylik lärare med 26 kronor per veckotimme.

R ö r l i g t t i l l ä g g. Denna anslagspost har beräknats höjd från 42 180 kronor till 42 658 kronor.

B i d r a g e t f r å n S t o c k h o l m s s t a d har beräknats till 92 869 kronor mot 88 000 kronor för innevarande budgetår.

Stadsfullmäktige i Stockholm ha godkänt överstyrelsens förslag i de delar, som föranleda kostnader för staden.

Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän, vilken nu är uppförd med 156 300 kronor, bör med anledning av den allmänna löneregleringen höjas med 68 700 kronor till 225 000 kronor.

Delposten till arvoden åt skolläkare m. m. bör i enlighet med överstyrel-

sens förslag uppräknas med 785 kronor till 3 425 kronor, medan delposten till ersättning åt vissa sakkunniga torde, såsom överstyrelsen föreslagit, böra sänkas med 2 000 kronor till 1 000 kronor. Överstyrelsens förslag att konstfackskolans rektor skall befrias från honom nu åliggande skyldighet att tjänstgöra såsom sekreterare åt skolans styrelse och att medel skola anvisas till ersättning åt en särskilt anställd sekreterare med juridisk utbildning och administrativ erfarenhet anser jag mig böra biträda. För ändamålet torde, såsom föreslagits, under anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, böra uppföras en ny delpost å 2 000 kronor till ersättning åt styrelsens sekreterare. Vid bifall till vad jag sålunda förordat bör arvodesposten, som nu är uppförd med 16 600 kronor, för nästa budgetår höjas med $(785 - 2\,000 + 2\,000 =)$ 785 kronor till 17 385 kronor.

Med anledning av överstyrelsens förslag om inrättande av en kanslibiträdesbefattning i lönegraden Eo 7 vill jag erinra, att Kungl. Maj:t genom beslut den 27 september 1946 — under förutsättning av Stockholms stads sedermera lämnade godkännande — medgivit, att vid konstfackskolan finge från och med den 1 oktober 1946 tills vidare intill utgången av budgetåret 1946/47 anställas ett kontorsbiträde i lönegraden Ex 4. En förstärkning av kanslipersonalen torde jämväl i fortsättningen vara ofrånkomlig. För ändamålet torde i enlighet med överstyrelsens förslag böra inrättas en kanslibiträdesbefattning i lönegraden Eo 7.

Mot den av överstyrelsen föreslagna höjningen av timlärararvodena vid konstfackskolan synes anledning till erinran i och för sig icke föreligga. Då utredning emellertid för närvarande pågår rörande avlöningsförmåner till timlärare vid det civila undervisningsväsendet och inom försvaret, torde slutlig ställning i nu förevarande sammanhang icke böra tagas till frågan om storleken av timlärararvodena vid ifrågavarande läroanstalt under nästa budgetår.

Anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal är för närvarande uppförd med ett förslagsvis betecknat belopp av 242 000 kronor. Medelsbehovet under denna anslagspost har överstyrelsen för nästa budgetår beräknat till 252 446 kronor. Mot överstyrelsens beräkning har jag icke funnit anledning till erinran. Sistnämnda belopp torde emellertid med hänsyn till den allmänna löneregleringen böra ökas med 78 500 kronor och icke-ordinarieposten böra uppföras med i avrundat tal 331 000 kronor.

Anslagsposten till rörligt tillägg, vilken nu är uppförd med 42 180 kronor, torde lämpligen böra upptagas med 25 495 kronor, vilket innebär en minskning med 16 685 kronor.

Vad angår de särskilda uppbördsmedlen torde posterna Elevavgifter och Avkastning ur Sjöstedtska fonden böra upptagas med oförändrade belopp, 18 000 kronor respektive 2 880 kronor. Beträffande posten Bidrag från Stockholms stad, vilken inkomstpost i gällande avlöningsstat är upptagen med ett förslagsvis betecknat belopp av 88 000 kronor, erinrar jag, att det bidragsbelopp, som är upptaget i avlöningsstaten icke inkluderar bidrag till kristill-

lägg eller andra tillägg av provisorisk karaktär. Överstyrelsen har för nästa budgetår beräknat denna inkomstpost till 92 869 kronor, vilket innebär en höjning med 4 869 kronor. Mot beräkningen synes i och för sig icke finnas anledning till erinran. Den allmänna löneregleringen påkallar emellertid en ytterligare höjning av posten. Enligt gällande avtal mellan staten och Stockholms stad angående fördelningen av kostnaderna för konstfackskolan lägges den enligt civila avlöningsreglementet eller civila icke-ordinariereglementet vederbörande befattningshavare tillkommande lönen utan avdrag för pensionsavgifter till grund vid bestämmande av stadens bidrag till kostnaderna för avlönande av sådana befattningshavare, vilka åtnjuta pensionsrätt enligt allmänna tjänstepensionsreglementet. Anledningen härtill är, att staden anses böra bidra till kostnaderna för pensionsförmånerna. Övergången från brutto- till nettolönesystem påkallar med hänsyn till vad nyss sagts vissa jämkningar i berörda avtal. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förhandlingar med Stockholms stad godkänna de ändringar i avtalet, vilka må finnas påkallade av nyssnämnda anledning. Med hänsyn till vad sålunda anförts kan inkomstposten Bidrag från Stockholms stad nu endast uppskattningsvis beräknas. Jag anser mig böra förorda, att den upptages med ett förslagsvis betecknat belopp av 123 000 kronor.

Avlöningsanslaget beräknar jag alltså för nästa budgetår till $(225\ 000 + 17\ 385 + 331\ 000 + 25\ 495 - 18\ 000 - 2\ 880 - 123\ 000 =)$ 455 000 kronor, innebärande en anslagshöjning med 106 800 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande avlöningsstat för konstfackskolan, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1947/48:

A v l ö n i n g s s t a t.

Utgifter:

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän,
förslagsvis kronor 225 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:
 - a. Arvoden åt skolläkare
m. m., *förslagsvis* kronor 3 425
 - b. Ersättning åt vissa sakkunniga, *förslagsvis* .. » 1 000
 - c. Arvode åt bibliotekarie .. » 5 000
 - d. Arvode åt tillsynslärare .. » 360
 - e. Arvode åt portvakt .. » 800
 - f. Ersättning åt vissa teckningslärare och handledare, *förslagsvis* » 4 800

g. Ersättning åt styrelsens sekreterare	kronor 2 000	kronor 17 385
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie per- sonal, <i>förslagsvis</i>	»	331 000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	25 495
		<u>Summa kronor 598 880;</u>

Särskilda uppbördsmedel:

1. Elevavgifter, <i>förslagsvis</i> .	kronor 18 000
2. Avkastning ur Sjöstedt- ska fonden	» 2 880
3. Bidrag från Stockholms stad, <i>förslagsvis</i>	» 123 000 kronor 143 880
	<u>Nettoutgift kronor 455 000;</u>

dels ock till Konstfackskolan: Avlöningar för budgetåret 1947/48 anvisa ett förslagsanslag av kronor 455 000.

2. Förslagsanslaget till Konstfackskolan: Omkostnader.

Detta anslag är nu uppfört med 41 300 kronor. Beträffande anslagets disposition hänvisas till statsliggaren sid. 693.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har hemställt om höjning av anslaget med 3 978 kronor till 45 278 kronor.

Av handlingarna inhämtas bland annat följande.

Övriga expenser. Denna delpost, som i gällande omkostnadsstat är uppförd med 29 000 kronor, föreslås höjd med 6 000 kronor till 35 000 kronor, däri inräknade 300 kronor för bestridande av kostnader för förbrukningsartiklar vid skolläkarexpeditionen. Som skäl för höjningen har anförts, att anslagsmedlen till övriga expenser för budgetåret 1945/46 efter av Kungl. Maj:t medgivet anslagsöverskridande uppgått till 34 750 kronor.

Bidraget från Stockholms stad har med hänsyn till den föreslagna höjningen av delposten till övriga expenser beräknats till 24 722 kronor mot 22 700 kronor för innevarande budgetår.

Stadsfullmäktige i Stockholm ha icke haft något att erinra mot överstyrelsens förslag i förevarande avseende.

Departement-
schefen.

Mot överstyrelsens förslag har jag icke funnit anledning till annan erinran, än att inkomstposten Bidrag från Stockholms stad, som av överstyrelsen beräknats till 24 722 kronor, bör för avrundning av omkostnadsanslagets slutsumma uppföras med 24 700 kronor. Anslaget bör därför uppföras med 45 300 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 4 000 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Konstfackskolan: Omkostnader* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 45 300.

3. Reservationsanslaget till Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.

Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 27 600 kronor. Stockholms stads bidrag till ifrågavarande ändamål tillgodoföres anslaget såsom särskilda uppbördsmedel.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har hemställt om höjning av anslaget med 24 167 kronor till 51 767 kronor enligt följande sammanställning, varvid siffrorna inom parentes angiva de till grund för anslagsavvägningen för innevarande budgetår liggande utgifts- och inkomstbeloppen.

Utgifter:

Möbler och övriga inventarier	kronor 15 400	(7 000)
Bibliotek	» 3 500	(3 500)
Undervisningsmateriel	» 34 300	(12 000)
Materiel för nya verkstäder	» 6 000	(6 000)
Hantverksarbete och material	» 6 000	(6 000)
	<hr/>	
	kronor 65 200	(34 500);

Särskilda uppbördsmedel:

Stockholms stads bidrag:

Möbler och övriga inventarier ($\frac{1}{3}$ av 15 400) ..	kronor 5 133
Bibliotek ($\frac{1}{3} \times \frac{1}{2}$ av 3 500)	» 583
Undervisningsmateriel ($\frac{1}{2} \times \frac{1}{3}$ av 34 300)	» 5 717
Hantverksarbete och material ($\frac{1}{3}$ av 6 000)	» 2 000

Summa kronor 13 433 (6 915).

Nettoutgift (65 200 — 13 433 =) 51 767 kronor.

Av handlingarna inhämtas bland annat följande.

Möbler och övriga inventarier. Utgifterna för detta ändamål ha för innevarande budgetår beräknats till 7 000 kronor, varav 5 000 kronor för löpande utgifter. Med utgångspunkt från sistnämnda belopp beräknas för nästa budgetår ett ökat medelsbehov av 10 400 kronor, varav 5 000 kronor för inköp av 50 nya ritbord jämte 100 därtill hörande pallar, likaledes 5 000 kronor till möbler och övrig inredning till för lärarpersonalen avsedda dagrum och 400 kronor till anskaffande av ett verktygsskåp för metallverkstaden. Såsom motivering för den begärda ökade medelsanvisningen har framhållits, att skolans bestånd av möbler och övriga inventarier vore starkt förslitet och föråldrat. De nuvarande ritborden med tillhörande pallar i salarna för linearritning med perspektivlära behöfve utbytas. De befintliga ritborden vore fullständigt oanvändbara för sitt ändamål och torde menligt påverka elevernas förmåga att tillgodogöra sig undervisningen. Inredningen i ett nu befintligt dagrum för lärare vore i starkt behov av att förnyas. Därjämte erfordrades medel till inköp av möbler och övrig inredning för ett nytillkommet dagrum.

U n d e r v i s n i n g s m a t e r i e l. Utgifterna för detta ändamål, vilka för innevarande budgetår beräknats till 12 000 kronor, beräknas för nästa budgetår till 34 300 kronor. Av höjningen, 22 300 kronor, avse 20 300 kronor utgifter av engångsnatur och 2 000 kronor löpande utgifter.

För förnyelse eller reparation av metallverkstadens bestånd av maskiner och verktyg anses ett belopp av 16 100 kronor vara nödvändigt, enär den maskinella utrustningen vore föråldrad och delvis försliten samt beståndet av hjälp- och handverktyg vore mycket bristfälligt.

För komplettering av fackavdelningens för textil bestånd av större vävstolar med 10 provvävstolar av mindre modell, vilka vore mindre skrymmande och mer ekonomiska i drift än de större, beräknas ett belopp av 1 500 kronor. För inköp av en ny symaskin för samma avdelning i stället för den nuvarande, som vore uttjänt, begäres vidare 700 kronor.

För iståndsättande av den för teckningsundervisningen nödvändiga modellsamlingen, som nu vore så föråldrad och försliten att nyanskaffning vore ofrånkomlig, beräknas ett belopp av 2 000 kronor komma att erfordras.

Till underhåll av maskin- och verktygsutrustning samt inköp av förbrukningsmateriel för metallverkstaden begäres ett årligt anslag av 1 000 kronor. Ett likaledes årligt anslag av samma storlek begäres till fackavdelningen för textil för underhåll av verktygsutrustning samt inköp av material för provvävnader. Med avseende å sistnämnda yrkande har anförts bland annat, att ehuru eleverna vore skyldiga att själva bekosta förbrukad material, erfarenheten dock visat, att vid undervisningen ofta användes material, som ej kunde debiteras viss elev och därför borde bekostas av skolan. Det måste också anses vara av stort värde, att vissa vid skolan utförda provvävnader kunde behållas och användas vid den fortsatta undervisningen.

Stockholms stadsfullmäktige ha icke haft något att erinra mot överstyrelsens förslag i förevarande hänseende.

Departement-
schefen.

Den begärda ökade medelsanvisningen avser huvudsakligen utgifter av engångsnatur för nyanskaffning av möbler och övriga inventarier samt undervisningsmateriel. Den föreslagna nyanskaffningen anser jag vara synnerligen behövlig. En ökad medelsanvisning för vissa utgifter av löpande natur torde jämväl vara påkallad. Mot överstyrelsens beräkning av medelsbehovet har jag icke funnit anledning till erinran. Jag förordar därför, att förevarande anslag uppföres med ett till 51 800 kronor avrundat belopp, vilket innebär en anslagshöjning med 24 200 kronor. Stockholms stads bidrag till ifrågavarande ändamål torde liksom nu böra tillgodoföras anslaget såsom särskilda uppbördsmedel.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Konstfackskolan: Undervisningsmateriel m. m.* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *reservationsanslag*
av kronor 51 800.

4. Förslagsanslaget till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av centrala verkstadsskolor.

För innevarande budgetår är detta anslag uppfört med 2 000 000 kronor. Överstyrelsen för yrkesutbildning har i sina anslagsäskanden för nästa budgetår hemställt, att anslaget måtte höjas till 2 100 000 kronor. På grundval av inhämtade uppgifter har överstyrelsen beräknat medelsbehovet till ifrågasvarande ändamål för de centrala verkstadsskolor, som redan innevarande budgetår äro i verksamhet, till 2 037 990 kronor. Överstyrelsen har därjämte beräknat medel, 90 780 kronor, till driften av den erkända centrala verkstadsskolan i Jönköping. Slutligen har överstyrelsen föreslagit utvidgad rätt till statsbidrag för undervisning i svetsning. Kostnaderna härför ha för nästa budgetår beräknats till 15 940 kronor. Enligt överstyrelsens beräkningar skulle sålunda anslagsbehovet för nästa budgetår utgöra $(2\,037\,990 + 90\,780 + 15\,940 =) 2\,144\,710$ kronor, vilket belopp av överstyrelsen avrundats till 2 100 000 kronor. Under erinran att överstyrelsen i underdånig skrivelse den 18 januari 1946 gjort framställning om provisoriskt lönetillägg åt rektorer och övriga lärare vid de centrala verkstadsskolorna för innevarande budgetår, har överstyrelsen framhållit, att något häremot svarande belopp icke vore upptaget i överstyrelsens beräkningar av medelsbehovet för nästa budgetår.

Beträffande den ifrågasatta utvidgningen av rätten till statsbidrag för undervisning i svetsning har överstyrelsen anfört följande.

Enligt kungörelsen den 29 juni 1945 (nr 571) om ändring i vissa delar av kungörelsen den 30 augusti 1941 (nr 716) angående statsbidrag till centrala verkstadsskolor utgår särskilt statsbidrag till *förbrukningsmateriel* vid undervisning i svetsning, därest eleverna vid nämnda undervisning bilda en särskild yrkesavdelning (§ 8, moment 2). Vid samtliga centrala verkstadsskolor utom de i Tidaholm, Östanås, Sandö och Övertorneå bilda eleverna vid svetsundervisningen sådan särskild avdelning. Även vid de nämnda skolorna finnas emellertid yrkesavdelningar — tre vid vardera skolan — vid vilka undervisning i svetsning är obligatorisk. Då antalet elever, vilka deltaga i sådan undervisning ej är tillräckligt stort för att giva en yrkeslärare i svetsning full sysselsättning under hela arbetsåret, har särskild yrkesavdelning för svetsning emellertid ej kunnat anordnas.

Då vid dessa fyra skolor tillämpas samma undervisningsplaner som vid övriga, äro kostnaderna per elev och år för förbrukningsmateriel desamma som vid de sistnämnda, varför statsbidrag härtill synes böra utgå efter enahanda grunder som vid de centrala verkstadsskolor, där eleverna vid svetsundervisningen bilda en särskild yrkesavdelning.

Vad åter beträffar kostnaderna för *lärarlöner*, ställa sig förhållandena något annorlunda, då en enbart för svetsundervisningen heltidsanställd lärare ej här kan komma i fråga. Hittills har man som regel ordnat svetsundervisningen så, att någon av yrkeslärarna i metallarbete eller annan metallbetonad yrkesavdelning åtagit sig densamma. En sådan ordning är emellertid ej ända-

målsenlig, då den, åtminstone som regel, ej kan giva ett tillfredsställande utbildningsresultat. För att eleverna skola få lika god yrkesutbildning i svetsning som vid de övriga centrala verkstadsskolorna synes det nödvändigt, att lärare med fullgod kompetens ställas till förfogande. Finnes ej möjlighet att deltidsanställa en å orten boende yrkeslärare, torde man kunna tänka sig att två eller flera skolor gemensamt anställa en mellan dem ambulering lärare. I vilketdera fallet uppkommer en merkostnad för skolorna, till vilken statsbidrag torde böra utgå. Sådant bidrag torde böra avvägas med hänsyn till antalet svetsundervisningstimmar vid respektive skola och utgöra viss del av det statsbidrag, som enligt § 5 statsbidragskungörelsen utgår per yrkesavdelning.

Här nedan angivas de av överstyrelsen under ovannämnda förutsättningar och vid nu gällande undervisningsplaner beräknade kostnaderna för statsbidrag till lärarlöner respektive förbrukningsmateriel vid svetsundervisning vid ifrågasvarande skolor.

Centrala verkstadsskolan i	Beräknat statsbidrag till	
	lärarlöner	förbrukningsmateriel vid svetsundervisning
	kronor	kronor
Tidaholm	2 655	1 560
Östanås	2 575	1 530
Sandö	2 460	1 410
Övertorneå	2 460	1 290
Summa kronor	10 150	5 790

Överstyrelsen hemställer om bemyndigande att vid beviljande av statsbidrag till central verkstadsskola, vid vilken undervisning i svetsning ej bedrivs på så sätt, att eleverna bilda en särskild yrkesavdelning, medgiva statsbidrag till svetsundervisning *dels* till lärarlön med belopp, som med utgångspunkt från statsbidraget till lärarlöner enligt § 5 kungörelsen 1941:716 angående statsbidrag till centrala verkstadsskolor motsvarar undervisningskyldigheten, *dels ock* till förbrukningsmateriel enligt de grunder, som angivas i § 8, andra och tredje styckena, i samma kungörelse.

Statskontoret har tillstyrkt förslaget om utvidgning av rätten till statsbidrag för förbrukningsmateriel vid svetsundervisning. Förslaget om vidgad rätt till bidrag till lärarlöner vid dylik undervisning har däremot av statskontoret avstyrkts. Ämbetsverket anför härutinnan:

Ett bifall till överstyrelsens hemställan, att statsbidrag skulle få utgå jämväl till lärarlöner skulle innebära ett avsteg från de principer, som ligga till grund för nu gällande fördelning mellan staten och vederbörande skolas huvudman av driftkostnaderna för de centrala verkstadsskolorna. Med hänsyn härtill och med beaktande av de konsekvenser, som en utvidgning i nu avsedd riktning av rätten till statsbidrag till lärarlönerna skulle kunna medföra, måste statskontoret ställa sig bestämt avvisande mot överstyrelsens förslag i denna del. I detta sammanhang må erinras, att en omarbetning av gällande statsbidragsbestämmelser torde vara att förvänta i samband med genomförandet av den planerade löneregleringen för lärarpersonalen vid ifrågasvarande läroanstalter.

Enligt gällande bestämmelser angående statsbidrag till centrala verkstadsskolor utgår statsbidrag bland annat till avlöning åt rektorer och övriga lärare samt till underhåll och förbrukning av undervisningsmateriel.

Statsbidragen till avlöning åt rektorer äro avsedda att täcka hela lönekostnaden. De utgå enligt kungörelsen 1942: 596 med högst följande belopp:

Avlöningsgrupp	O r t s g r u p p								
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
IV	10 630	10 940	11 250	11 560	11 870	12 180	12 490	12 800	13 110
III	11 190	11 500	11 810	12 120	12 430	12 740	13 050	13 360	13 650
II	11 750	12 060	12 370	12 680	12 990	13 300	13 600	13 850	14 100
I	12 310	12 620	12 930	13 240	13 550	13 800	14 050	14 300	14 550

Bidragen till grundavlöning åt lärare, vilka bidrag likaledes avses skola täcka lönekostnaden i dess helhet, utgå enligt samma författning för år och yrkesavdelning till högst följande belopp:

Ortsgrupp	A	B	C	D	E	F	G	H	I
kronor . . .	6 185	6 375	6 565	6 755	6 945	7 135	7 325	7 515	7 705

Omkring 90 procent av dessa belopp torde belöpa å huvudläraren och i genomsnitt cirka 10 procent å timplärare.

De i författningen angivna belopp, vartill statsbidragen till löner åt rektorer och övriga lärare högst må uppgå, äro fastställda med hänsyn till 1937 års lönenivå, varefter år 1942 företagits en höjning med i runt tal 25 procent.

Statsbidrag till ålderstillägg åt lärare utgår endast i den mån läraren enligt särskild reglering, fastställd på sätt i gällande reglemente för statens pensionsanstalt är föreskrivet, är berättigad uppbära sådant tillägg, samt för ettvarvt av tre ålderstillägg med högst åtta procent av den läraren tillkommande grundlön, å vilken statsbidrag må beräknas, dock årligen högst 500 kronor för varje ålderstillägg.

För beredande av en provisorisk löneförbättring åt rektorer och övriga lärare vid centrala verkstadsskolor under innevarande budgetår har Kungl. Maj:t med stöd av 1946 års riksdags beslut (skrivelsen nr 507, punkten 12) genom beslut den 6 december 1946 förordnat, att under budgetåret 1946/47 må — utöver det författningenslaga bidraget till avlöning — utgå visst ytterligare bidrag. Bidraget till avlöning åt rektorer utgår med 720 kronor i ortsgrupperna A—C, 690 kronor i ortsgrupperna D—F och 660 kronor i ortsgrupperna G—I, medan bidraget till avlöning åt övriga lärare utgår med, för varje yrkesavdelning, 800 kronor i ortsgrupperna A—C, 770 kronor i ortsgrupperna D—F och 740 kronor i ortsgrupperna G—I.

Jag finner det skäligt, att lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna från och med nästa budgetår erhålla en ytterligare löneförbättring. I

anslutning till de av chefen för finansdepartementet i årets statsverksproposition under för flera huvudtitlar gemensamma frågor förordade grunderna för provisoriskt lönetillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1947/48 och med beaktande av att antalet ortsgupper vid den allmänna löneregleringen begränsats till fem anser jag mig böra föreslå, att bidrag till avlöning åt rektorer och till grundlön åt övriga lärare vid centrala verkstadsskolor från och med nästa budgetår må utgå i enlighet med vad i det följande anges.

Bidrag till avlöning åt rektorer torde böra utgå med högst följande belopp:

Avlönings- grupp	O r t s g r u p p				
	1	2	3	4	5
IV	12 708	13 152	13 596	14 040	14 490
III	13 260	13 704	14 148	14 592	15 036
II	13 812	14 256	14 700	15 132	15 576
I	14 388	14 820	15 264	15 684	16 104

Till grundlöner åt övriga lärare torde bidrag för år och yrkesavdelning böra utgå med högst följande belopp:

Ortsgrupp	1	2	3	4	5
kronor	7 420	7 760	8 120	8 470	8 830

Statsbidrag till underhåll och förbrukning av undervisningsmateriel utgår med belopp, beräknat efter 70 kronor för elev och år, dock att bidraget sammanlagt ej må uppgå till högre belopp än som svarar mot huvudmannens verkliga kostnader för ändamålet under den tid bidraget avser. Härjämte utgår särskilt statsbidrag till förbrukningsmateriel vid undervisning i svetsning till sådana centrala verkstadsskolor, vid vilka eleverna vid nämnda undervisning bilda en särskild yrkesavdelning. Överstyrelsen för yrkesutbildning har att avväga detta bidrag inom ramen för vissa i kungörelsen 1945: 571 angivna belopp med hänsyn till det timtal, undervisningen i svetsning upptager i den för vederbörande yrkesavdelning fastställda undervisningsplanen.

Överstyrelsen har nu föreslagit, dels att statsbidrag skall utgå till förbrukningsmateriel vid svetsningsundervisning även i fall, då eleverna vid nämnda undervisning icke bilda en särskild yrkesavdelning, dels ock att statsbidrag skall i dylika fall få utgå jämväl till lärarlöner. Med hänsyn till vad överstyrelsen anfört till stöd för ifrågakarande förslag anser jag mig böra tillstyrka de förordade jämkningarna i statsbidragsgrunderna. Det torde böra få ankomma på överstyrelsen att bestämma det bidragsbelopp, som i varje särskilt fall må utgå till avlöning av lärare vid undervisningen i svetsning och till bestridande av kostnaderna för undervisningsmateriel vid denna undervisning. Ifrågakarande bidrag torde lämpligen böra rekvireras budgetårsvis i

efterskott. De av mig nu förordade ändringarna i statsbidragsgrunderna böra genomföras från och med nästa budgetår.

Överstyrelsen har beräknat medelsbehovet för nästa budgetår till i runt tal 2 100 000 kronor, vilket belopp med 100 000 kronor överstiger nuvarande anslagsbelopp. Mot överstyrelsens beräkningar, som i fråga om lönekostnaderna uppgjorts med utgångspunkt från de för budgetåret 1945/46 gällande statsbidragsgrunderna, har jag i och för sig icke funnit anledning till erinran. Den av mig i det föregående förordade höjningen av statsbidraget till avlöande av rektorer och övriga lärare vid de centrala verkstadsskolorna påkallar emellertid en ytterligare uppräknig av ifrågavarande anslag. Då fördelningen av orterna å de nya ortsgrupperna ännu ej skett, kan kostnadsökningen icke beräknas med någon större grad av säkerhet. Jag anser mig böra uppskatta det ökade medelsbehovet för nästa budgetår till 200 000 kronor. Jag förordar därför, att förevarande anslag uppföres med $(2\ 100\ 000 + 200\ 000 =) 2\ 300\ 000$ kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 300 000 kronor.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av centrala verkstadsskolor* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag*
av kronor 2 300 000.

5. Förslagsanslaget till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom.

Detta anslag är för innevarande budgetår uppfört med 94 000 kronor. Ur anslaget utgår numera endast bidrag till verkstadsskolorna i Byske och Lysekil.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har hemställt, att förevarande anslag måtte för nästa budgetår uppföras med oförändrat belopp. Överstyrelsen erinrar, att överstyrelsen i underdånig skrivelse den 18 januari 1946 gjort framställning om provisoriskt lönetillägg för innevarande budgetår åt rektorer och övriga lärare vid verkstadsskolorna för viss arbetslös ungdom, samt framhåller, att något häremot svarande belopp icke vore upptaget i överstyrelsens beräkningar av lönekostnaderna för nästa budgetår. Överstyrelsen anför vidare bland annat följande.

Såsom överstyrelsen i tidigare framställningar rörande understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom uttalat, torde skolan i Byske lämpligen i sinom tid böra upphöra, eventuellt genom att skolan omändras till en kommunal skola för yrkesundervisning. Då emellertid den av landstinget beslutade centrala verkstadsskolan i Skellefteå knappast torde kunna träda i verksamhet förrän från och med budgetåret 1948/49 anser sig överstyrelsen böra

föreslå, att medelsbehovet beräknas med hänsyn till att bidrag kan komma att utgå till skolan i Byske jämväl för budgetåret 1947/48.

Vad beträffar skolan i Lysekil räknade överstyrelsen i föregående års framställning med att skolan under budgetåret 1946/47 successivt skulle omorganiseras till en skola för utbildning av dels sjömän, dels båtbyggare, och beräknade därför anslagsbehovet till blott 22 000 kronor för budgetåret 1946/47. Sedan departementschefen i 1946 års statsverksproposition, bilagan åttonde huvudtiteln, förklarat sig icke vara beredd att tillstyrka en sådan förändring av verksamheten, har för budgetåret 1946/47 beviljats understöd av förevarande anslag med 48 762 kronor. Med ledning av förslag, som styrelsen för verkstadsskolan i Lysekil avgivit rörande undervisningens omfattning under kommande budgetår, räknar överstyrelsen med att skolan under budgetåret 1947/48 kommer att omfatta två avdelningar för metallarbetare, en avdelning för värme- och sanitetsmontörer samt en avdelning för snickare och båtbyggare ävensom att i genomsnitt 60 elever komma att under året åtnjuta undervisning vid skolan.

Departementschefen.

Min företrädare i ämbetet ansåg sig i fjol icke kunna tillstyrka det i propositionen 1946: 8 redovisade förslaget om förändring av verksamheten vid Lysekils-skolan till en yrkesskola för den mindre sjöfarten och fisket. Han framhöll samtidigt såsom en möjlighet, att denna skola likväl kunde komma att framdeles inlemmas i en yrkesutbildningsorganisation för fiskerinäringen, samt erinrade, att en utredning igångsatts inom jordbruksdepartementet rörande anordnandet av yrkesutbildning för fiskare. Då behandlingen av de förslag, denna utredning kan föranleda, icke torde medhinnas inom sådan tid, att desamma kunna underställas 1947 års riksdag, torde frågan om Lysekils-skolans framtida ställning inom yrkesskolväsendet tills vidare få lämnas öppen. Vid anslagsavvägningen anser jag mig därför böra räkna med att denna skola kommer att under nästa budgetår fortsätta sin verksamhet i huvudsak i oförändrad omfattning. I likhet med överstyrelsen för yrkesutbildning anser jag mig böra räkna med att bidrag från förevarande anslag under nästa budgetår kommer att utgå jämväl till skolan i Byske.

Överstyrelsen har för nästa budgetår beräknat medelsbehovet till oförändrat belopp, 94 000 kronor. Statsbidraget till avlönande av lärarpersonalen har därvid beräknats efter samma normer som vid anslagsavvägningen för innevarande budgetår. Jämlikt 1946 års riksdags vid dess höstsession fattade beslut må emellertid under innevarande budgetår statsbidrag utgå till provisoriskt lönetillägg åt lärarpersonalen vid ifrågavarande skolor i huvudsak enligt samma grunder som vid de centrala verkstadsskolorna. En ytterligare löneförbättring, i huvudsak motsvarande den som vid bifall till vad jag i det föregående förordat kommer lärarpersonalen vid de centrala verkstadsskolorna till del, torde jämväl böra beredas lärarpersonalen vid verkstadsskolorna för viss arbetslös ungdom. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles vid beviljandet av statsbidrag till ifrågavarande skolor vidtaga härav betingad höjning av de nu utgående bidragen till lärarpersonalens av-

lönande. Vid bifall till vad jag nyss förordat, bör en viss höjning av anslaget vidtagas. Det torde vara tillräckligt, att anslaget för nästa budgetår uppföres med 100 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 6 000 kronor.

Åberopande det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Understöd åt verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 100 000.

6. Förslagsanslaget till Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av flygmekanikerskolan i Mölndal.

Till ifrågavarande ändamål anvisades för budgetåret 1945/46 ett anslag av 215 000 kronor. Av anslaget disponerades högst 25 350 kronor till hyreskostnader för matserveringslokal, elevhem och övriga elevbostäder. För innevarande budgetår är anslaget uppfört med 190 000 kronor. Vid anmälan av denna anslagsfråga (se 1946 års åttonde huvudtitel, sid. 466) förutsatte min företrädare i ämbetet, att bidrag till hyreskostnader icke skulle behöva utgå, enär ett vid skolan under uppförande varande elevinternat kunde väntas bli taget i bruk från och med innevarande läsår. Enär emellertid sedermera visat sig, att elevinternatet icke skulle komma att bli färdigställt förrän omkring den 1 januari 1947, har för innevarande budgetår ett belopp av 12 675 kronor, motsvarande hyreskostnaderna för senare hälften av år 1946, ställts till förfogande.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har hemställt, att ifrågavarande anslag måtte för nästa budgetår uppföras med 198 000 kronor. Överstyrelsen har därvid räknat med oförändrat antal yrkesavdelningar, d. v. s. 15.

Skillnaden mellan de för innevarande budgetår för olika ändamål av Kungl. Maj:t genom beslut den 16 augusti 1946 anvisade beloppen och de av överstyrelsen för nästa budgetår beräknade framgår av följande sammanställning:

	Budgetåret 1946/47	Budgetåret 1947/48
	Kronor	Kronor
1. avlöning åt rektor och övriga lärare	115 075	128 500
2. administrationskostnader	20 000	20 000
3. anskaffning av stadigvarande undervisningsmateriel	16 500	10 000
4. anskaffning av inventarier	—	1 000
5. underhåll och förbrukning av undervisningsmateriel	23 000	22 745
6. sjukvårds- och olycksfallsförsäkringskostnader för eleverna	5 650	5 100
7. hyreskostnader för matserveringslokal, elevhem och övriga elevbostäder	12 675	—
8. kostnader för undervisningslokaler	11 000	11 000
Summa kronor	203 900	198 345.

Överstyrelsen, som utgår från att sammanställningens slutbelopp vid anslagsberäkningen kan avrundas till 198 000 kronor, anför rörande de olika posterna följande.

P o s t e n 1. Skolstyrelsen har anhållit, att statsbidrag till avlönande av lärare vid skolan måtte få utgå enligt samma grunder, som gälla vid centrala verkstadsskolor (kungörelsen 1941: 716, § 5), i förekommande fall även med ålderstillägg. De skäl, som kunna ha talat för att avlöna lärare vid skolor för arbetslös ungdom lägre än vid centrala verkstadsskolor, synas numera icke längre föreligga beträffande flygmekanikerskolan i Mölndal, och då för anställning som lärare vid flygmekanikerskolan fordras samma kompetens som vid centrala verkstadsskolor, tillstyrker överstyrelsen framställningen och räknar därför, då Mölndal är F-ort, med statsbidrag under budgetåret 1947/48 till avlöning åt rektor och övriga lärare med högst 128 500 kronor ($15 \times 7\,135 +$ rektors lön 13 300 + beräknat ålderstillägg 8 175 kronor).

P o s t e n 3. Till anskaffning av stadigvarande undervisningsmateriel har av skolstyrelsen begärts 15 000 kronor. Då skolan under tidigare år erhållit 15 000 kronor per år till sagda ändamål och för budgetåret 1946/47 16 500 kronor, bör för budgetåret 1947/48 ett anslag av 10 000 kronor anses kunna täcka behovet.

P o s t e n 4. För innevarande budgetår har icke beviljats statsbidrag till anskaffning av inventarier, men under tidigare år har skolan beviljats 1 000 kronor per år för detta ändamål och skolstyrelsen har räknat med ett statsbidrag av 1 000 kronor härför under budgetåret 1947/48, varemot överstyrelsen icke har något att erinra.

P o s t e n 5. För ändamålet har tidigare utgått 115 kronor per elev och år. Med utgångspunkt från ett uppskattat elevantal av 183 beräknar överstyrelsen anslagsbehovet till 22 745 kronor.

P o s t e n 6. Anslagsbehovet till sjukvårds- och olycksfallsförsäkringskostnader för eleverna beräknar överstyrelsen vid ett elevantal av 183 till högst 5 100 kronor.

P o s t e n 8. Då det under uppförande varande elevinternatet beräknas kunna tagas i bruk den 1 januari 1947 har intet anslagsbehov upptagits till hyreskostnader för matserveringslokal, elevhem och övriga elevbostäder under budgetåret 1947/48.

Departementsschefen.

Bidrag till avlönande av rektor vid flygmekanikerskolan i Mölndal utgår redan nu enligt de grunder, som gälla beträffande bidrag till avlönande av rektorer vid centrala verkstadsskolor. Överstyrelsen har nu föreslagit, att bidrag till avlönande jämväl av övriga lärare vid flygmekanikerskolan, för vilkas avlönande bidrag nu utgår enligt de för verkstadsskolor för viss arbetslös ungdom tillämpade grunderna, i fortsättningen skall utgå enligt samma grunder som vid centrala verkstadsskolor. På av överstyrelsen anförda skäl anser jag mig böra biträda detta förslag. Vid tillämpning av hittillsvarande statsbidragsgrunder för avlönande av lärarpersonalen vid centrala verkstadsskolor medför förslagets genomförande en kostnadsökning av i runt tal 13 500 kronor. I det föregående har jag förordat en höjning av statsbidraget till lönekostnaderna vid de centrala verkstadsskolorna. Med utgångspunkt från

det antagandet, att Mölndal, som är F-ort, kommer att hänföras till ortsgrupp 3, beräknar jag medelsbehovet till avlöningar åt lärarpersonalen vid ifrågavarande läroanstalt för nästa budgetår till i runt tal 145 500 kronor mot av överstyrelsen beräknade 128 500 kronor, innebärande en höjning med 17 000 kronor. Då jag i övrigt icke funnit anledning till erinran mot överstyrelsens beräkningar torde förevarande anslag, som av överstyrelsen beräknats till 198 000 kronor, böra uppföras med $(198\ 000 + 17\ 000 =)$ 215 000 kronor, vilket innebär en anslagshöjning med 25 000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning: Bidrag till driften av flygmekanikerskolan i Mölndal* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förlagsanslag*
av kronor 215 000.

7. Anslag till anordnande av handelsgymnasieexamen för lärjungar från enskild undervisning.

Inledning.

Genom beslut den 29 juni och den 31 augusti 1945 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla sakkunniga för att inom departementet biträda med utredning och avgiva förslag rörande handelsundervisningens och handelslärarutbildningens ordnande. Såsom sakkunniga ha tillkallats rektorn vid Stockholms handelsgymnasium (Frans Schartaus handelsinstitut) G. O. Andersson, rektorn vid kooperativa förbundets studieavdelning Vår gård H. Elldin, rektorn vid köpmannainstitutet Sveriges köpmannaförbunds yrkesundervisning G. I. Larsson, försäkringstjänstemannen Edith Lindblom, lektorn vid Hälsingborgs handelsgymnasium, auktoriserade revisorn S. S. Olsson, direktören i Förlagsaktiebolaget affärsekonomi G. D. Rosenberg, professorn vid handelshögskolan i Stockholm K. G. G. Törnqvist, direktören Å. J. Wetterlind, rektorn vid Bar-Lock-institutet H. W. Wiklund och ombudsmannen i Handelstjänstemannaförbundet K. B. R. Lindfors.

I de för de sakkunniga utfärdade direktiven berördes bland annat frågan om en normalisering av kunskapsfordringarna vid de olika handelsgymnasierna. Därvid framhöll departementschefen, att med denna fråga nära sammanhängande spörsmålet om en särskild privatistexamen för sådana personer, som bedrivit sina studier utanför handelsgymnasierna, samt uttalade, att det syntes angeläget, att de sakkunniga sökte finna utvägar för en lösning av detta spörsmål.

De sakkunniga ha i ett den 17 oktober 1946 avgivet betänkande framlagt utredning och avgivit förslag i sistnämnda fråga. Nämnda förslag går i kort-
het ut på att våren 1948 såsom försök skall anordnas privatistexamen med

skriftliga prov förlagda till handelsgymnasierna och muntliga prov inför av överstyrelsen för yrkesutbildning utsedda examensnämnder.

Över kommitténs förslag har *överstyrelsen för yrkesutbildning* efter hörande av samtliga statsunderstödda handelsgymnasier ävensom Bar-Lock-institutet avgivit utlåtande.

Innan jag övergår till att redogöra för de sakkunnigas förslag, torde jag få med några ord beröra de statsunderstödda handelsgymnasiernas organisation och verksamhet. Bestämmelser angående dessa gymnasier äro meddelade i kungörelsen 1938: 529 angående statsunderstödda handelsgymnasier. Jämlikt dessa bestämmelser skall handelsgymnasium omfatta tvåårig kurs, byggd på realexamen eller motsvarande kunskapsmått. Därjämte må kunna anordnas ettårig kurs för elever, som avlagt studentexamen eller på annat sätt styrkt sig äga nödiga förutsättningar att tillgodogöra sig ifrågavarande undervisning.

För närvarande finnas i vårt land tio statsunderstödda handelsgymnasier, med ett elevantal som läsåret 1945/46 uppgick till 1 686. Från gymnasierna avgingo år 1946 sammanlagt 840 elever med godkända avgångsbetyg.

Vid handelsgymnasierna förekommer icke någon avgångsexamen i egentlig mening, och inga bestämmelser finnas rörande anordnandet av avgångsprövningar. Efter hand ha emellertid vissa former för dylika prövningar utbildat sig, men dessa äro mycket skiftande vid de olika gymnasierna. Gemensamt är, att avgångsskrivningar anordnas i modersmålet, engelska, franska, tyska, bokföring och handelsräkning, medan egentliga avgångsprövningar i övriga ämnen icke torde förekomma. Sedan vårterminen 1943 ha efter överenskommelse mellan vederbörande rektorer de för avgångsskrivningarna i engelska, tyska, bokföring och handelsräkning givna proven varit gemensamma för flertalet handelsgymnasier. Denna anordning har åsyftat att åstadkomma en normalisering av fordringarna i avgångsprövningarna och därmed större likvärdighet mellan de olika gymnasiernas betyg.

De sakkunnigas förslag.

Behovet av privatistexamen. *De sakkunniga* ha, som redan nämnts, föreslagit, att våren 1948 försöksvis skulle anordnas en privatistexamen för sådana personer, som bedrivit sina studier utanför handelsgymnasierna. För ernående av godkänt betyg i denna examen skulle erfordras ett kunskapsmått motsvarande vad som fordras för godkänt avgångsbetyg från statsunderstött handelsgymnasium. Den nya privatistexamen skulle vidare medföra samma kompetens som nämnda avgångsbetyg samt benämnas »handelsgymnasieexamen för lärjungar från enskild undervisning».

Till stöd för sitt förslag ha de sakkunniga, som betonat, att handelsgymnasieutbildningens roll i vårt lands undervisningsväsende är betydande, framhållit dels det kompetensvärde ett avgångsbetyg från handelsgymnasium har, dels påpekat, att redan nu ett icke obetydligt antal ungdomar bedriva stu-

dier i avsikt att genom en eventuell privatistexamen förvärva handelsgymnasiekompetens. De sakkunniga ha därjämte som sin uppfattning uttalat, att inrättandet av en privatistexamen skulle vara ett naturligt led i strävandena att inrikta ungdomens studier mera på praktisk verksamhet än på teoretiska studievägar. En viss del av den kategori studieintresserade ungdomar, som nu vid korrespondensinstitutet eller annorledes bedriva studier med studentexamen som mål, skulle med all sannolikhet efter inrättandet av en privatistexamen för ernående av handelsgymnasiekompetens i stället inrikta sina studier på denna examen.

I fråga om den kompetens, som handelsgymnasieutbildningen skänker, ha de sakkunniga anfört i huvudsak följande.

Enligt gällande bestämmelser medför avgångsbetyg från handelsgymnasium kompetens till vissa, ehuru relativt fåtaliga statliga befattningar. Vidare berättigar sådant avgångsbetyg till inträde vid handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg samt tillmätes visst meritvärde, då det gäller inträde vid de båda socialinstitutet. Beträffande befattningar i kommunal tjänst ha de sakkunniga sig icke bekant, huruvida i något fall genomgång av handelsgymnasium satts som kompetensvillkor, men även om så icke skulle vara fallet, torde avgångsbetyg från handelsgymnasium tillmätas ett avsevärt reellt kompetensvärde, då det gäller åtskilliga befattningar i landstingens och kommunernas tjänst, såsom till exempel befattningar på sjukhuskontor, drätselkontor och liknande.

Viktigast för bedömandet av värdet av ett avgångsbetyg från handelsgymnasium är dock givetvis frågan, i vad mån dylikt betyg tillmätes betydelse, när det gäller anställningar av olika slag inom näringslivet. Att direkt belysa hur det förhåller sig härvidlag är svårare. Visserligen pågå ganska omfattande utredningar, vilka komma att ge god belysning även åt frågan om handelsgymnasiestudiernas värde, men dessa utredningar äro ännu ej avslutade. Emellertid är det enligt de sakkunnigas mening ingalunda nödvändigt att avvakta slutförandet av nämnda utredningar. Redan nu kan nämligen konstateras, att ett avsevärt antal platser inom näringslivet årligen förmedlas åt avgående elever genom respektive handelsgymnasier, och enligt vad de sakkunniga av olika handelsgymnasierectorer erfarit, har efterfrågan på handelsgymnasieutbildad personal under en lång följd av år visat en fortgående stegring. Gjorda undersökningar visa otvetydigt, att den gren av näringslivet, som representeras av handeln i vidsträckt bemärkelse, vinner alltmera i betydelse och suger till sig alltmera arbetskraft. All sannolikhet talar då också för att efterfrågan på arbetskraft för de arbetsuppgifter, för vilka handelsgymnasierna lämna utbildning, kommer att stegras. Under dessa förhållanden måste det sägas vara ett samhällsintresse, att en väg öppnas för förvärvande av en kompetens motsvarande handelsgymnasiekompetensen även för dem, som av olika anledningar icke gått den hittills vanliga studievägen.

De sakkunniga, som funnit redan det nu anförda tillräckligt motivera förslaget om anordnande av privatistexamen, ha för att ytterligare stödja detta förslag därutöver redogjort för den enskilda studieverksamhet i olika former, från vilken med större sannolikhet kunna förväntas prövande till en privatistexamen. Härvid anföra de sakkunniga:

I själva verket torde redan nu ett icke obetydligt antal ungdomar förbereda sig till att genom privatistexamen förvärva handelsgymnasiekompetens. Detta göra de givetvis i den förhoppningen, att framställda förslag om en sådan examen relativt snart skola förverkligas. Bägge de största korrespondensinstituten, Hermods korrespondensinstitut i Malmö och NKI-skolan i Stockholm, ha sammanställt handelsgymnasiekurser. De sakkunniga ha tagit närmare kännedom om dessa kurser och kunna om desamma avge det omdömet, att de i stort sett väl motsvara de statsunderstödda handelsgymnasiernas. Dessa handelsgymnasiekurser per korrespondens ha till större delen sammanställts genom begagnande av institutens specialkurser för de ämnen, som tillhöra handelsgymnasiernas studieplan. Om en officiell privatistexamen komme till stånd, torde man kunna förvänta, att korrespondensinstituten åtminstone delvis låte utarbeta kurser enkom avsedda för studier, som åsyfta nämnda examen.

I samarbete med NKI-skolan startades vidare vid början av höstterminen 1945 i Nässjö ett »handelsgymnasium», vid vilket tillämpas kombinerad korrespondens- och muntlig undervisning. Som studieledare vid denna skola tjänstgöra lärare vid Nässjö samrealskola. Några nya elever intogos icke vid början av höstterminen 1946, men enligt lämnade uppgifter fortsätta 15 av de ursprungligen anmälda 20 eleverna sina studier. Till vårterminen 1948 beräknas dessa vara beredda att undergå prövning i privatistexamen.

I detta sammanhang böra även nämnas de kurser i handelsämnen, som givas vid den s. k. kursverksamheten vid Stockholms högskola, samt de företagsekonomiska fortbildningskurser, som under något olika benämningar varit i gång under de senaste åren på en del platser i landet.

De kurser i handelsämnen, som givas av kursverksamheten vid Stockholms högskola, ge ingalunda någon fullständig handelsgymnasieutbildning, men de kunna givetvis vara till god nytta, då det gäller att komplettera andra genom självstudier förvärvade kunskaper. Enligt uttalande av kursledaren strävar man efter att ge kurserna ett innehåll, som i stort sett motsvarar handelsgymnasiekurserna i respektive ämnen. Dessa kurser i handelsämnen hade under budgetåret 1945/46 ett deltagarantal av inemot 200. Det är sannolikt, att åtskilliga av deltagarna skulle begagna sig av en eventuell möjlighet att genom privatistexamen förvärva handelsgymnasiekompetens.

Företagsekonomiska fortbildningskurser ha sedan höstterminen 1944 anordnats på vissa platser i landet. Av 110 deltagare i dessa kurser i Stockholm höstterminen 1946 hade 30 handelsgymnasiekompetens. En och annan av de deltagare, som icke hade detta, kan eventuellt förväntas anmäla sig till handelsgymnasieexamen för privatister.

Under framhållande av att alla förhandsberäkningar av det sannolika antalet anmälningar till en privatistexamen givetvis måste vara mycket vanskliga ha de sakkunniga uttalat, att en siffra på 50 anmälningar till en eventuell dylik examen år 1948 icke syntes osannolik.

De sakkunniga ha vidare diskuterat frågan om när den föreslagna privatistexamen första gången borde anordnas och därvid uttalat, att frågan om inrättande av denna examen åtminstone provisoriskt borde och kunde lösas med det snaraste utan att resultatet av det i övrigt pågående utredningsarbetet angående handelsundervisningen på gymnasiestadiet behövde avvaktas.

Sättet för anordnande av privatistexamen. I fråga om sättet för anordnande av den föreslagna privatistexamen ha de sakkunniga till en början diskuterat om prövningen skulle kunna äga rum vid de större handelsgymnasierna men efter noggrant övervägande stannat vid den uppfattningen, att denna väg av olika skäl knappast vore framkomlig. De sakkunniga ha nämligen funnit, att förefintliga olikheter i undervisningsplanerna vid de olika gymnasierna skulle kunna vålla åtskillig förvirring bland de eventuella examinanderna. Även kostnadsfrågan skulle, om prövningen förlades till vissa handelsgymnasier, med säkerhet visa sig ganska svårlöst. Den viktigaste synpunkten vore emellertid, att prövningens förläggande till ifrågakommande handelsgymnasier i realiteten icke kunde bliva annat än en rent formell åtgärd. Härom anföra de sakkunniga följande.

I såväl examinandernas som de prövande lärarnas intresse ligger, att examen anordnas efter en fastställd examensordning och under offentlig kontroll. Om prövningen förlades till handelsgymnasierna, skulle den icke gärna kunna äga rum under den tid, då undervisningen vid gymnasierna ännu påginge, utan finge förläggas till tid utanför den egentliga lästerminen, troligen till början av juni månad. För att prövningen skulle bli tillräckligt noggrann, bleve det nödvändigt att utsträcka densamma till flera dagar. I realiteten komme då de lärare, som fått sig examinationen anförtrodd, att fungera som examensnämnd. Någon annan anordning av privatistexamen förlagd till vissa handelsgymnasier ha de sakkunniga svårt att tänka sig. Faktiskt bleve det då endast rent formellt som prövningen vore förlagd till ifrågakommande handelsgymnasium.

De sakkunniga, som sålunda icke velat förorda, att anordnandet av privatistexamen anförtros åt handelsgymnasierna själva, ha i stället föreslagit, att för ändamålet av överstyrelsen för yrkesutbildning skulle utses en eller flera examensnämnder. Handelsgymnasieexamen för privatister skulle sålunda sortera direkt under överstyrelsen, som erhöle ett för detta ändamål av riksdagen särskilt anvisat anslag och ägde att utfärda närmare föreskrifter för examens anordnande. Härigenom bleve det lätt att bestämma, vilka ämnen och vilka kurser prövningen skulle omfatta. Kontrollen bleve också lätt att ordna, i det att överstyrelsen kunde utse ett antal examensombud att å överstyrelsens vägnar följa och övervaka examen.

De sakkunniga ha framlagt förslag till de huvudsakliga bestämmelser, som skulle erfordras för anordnande av en privatistexamen enligt nu nämnda riktlinjer. De föreslagna bestämmelserna äro i huvudsak av följande innebörd.

För rätt att undergå prövning som privatist bör gälla samma villkor som för inträde vid handelsgymnasierna med tillägg av att realexamenskunskaper böra fordras även i ämnet geografi. Skolöverstyrelsens förebild till undervisningsplan vid handelsgymnasierna bör — åtminstone för den första prövningen, avsedd att äga rum år 1948 — i huvudsak följas, när det gäller att fastställa vilka ämnen och vilka kurser i de olika ämnena, som skola ingå i prövningen. S k r i f t l i g a p r o v böra anordnas i svenska, engelska, franska, tyska, bokföring och handelsräkning, p r a k t i s k a p r o v i s t e-

nografi och maskinskrivning samt muntliga prov i svenska, engelska, franska, tyska, handelslära med försäljnings- och reklamteknik, bokföring och övrigt kontorsarbete, handelsräkning, nationalekonomi, ekonomisk geografi med varukännedom, handelsrätt, samhällslära samt som frivilliga ämnen spanska och ryska. Uppgifterna för de skriftliga proven böra meddelas av överstyrelsen för yrkesutbildning. Man torde kunna räkna med att dessa uppgifter också, åtminstone delvis, komma till användning vid gymnasiernas egna avgångsprövningar, vilka brukas anordnas ungefär den 5—den 15 maj. De skriftliga proven kunna lämpligast anordnas vid de handelsgymnasier, till vilka examinanderna av överstyrelsen hänvisas. Härigenom undvikas onödigt långa resor för de prövande och därmed förenade kostnader. Någon svårighet att anordna dessa skrivningar samtidigt med respektive gymnasiernas egna avgångsskrivningar torde knappast uppstå. Eventuellt uppstående extra kostnader för vakthållning finge givetvis bestridas av det för privatistexamen utgående anslaget. Skrivningarna böra rättas och bedömas av de lärare överstyrelsen för yrkesutbildning därtill utser, vilket i praktiken torde bli samma lärare, som redan utsetts eller av överstyrelsen vore avsedda att utses till ledamöter av examensnämnden. Vid bedömningen bör givetvis finnas en medbedömare.

Själva den slutliga prövningen bör anförtros åt särskilda examensnämnder med av överstyrelsen för yrkesutbildning till erforderligt antal utsedda ledamöter. En examensnämnd (med ett 10-tal ledamöter) torde kunna handha prövningen av omkring 25 examinander. Om med hänsyn till antalet examinander år 1948 två examensnämnder skulle erfordras, kunna de lämpligen sammanträda i Stockholm och Malmö. Till ledamöter av examensnämnd komma väl framförallt att utses lärare vid handelsgymnasierna på de platser, där nämnderna sammanträda. Ett mindre antal ledamöter bör dock tagas från andra, närliggande gymnasier.

Den muntliga prövningen bör på överstyrelsens vägnar följas och övervakas av särskilda av överstyrelsen utsedda examensombud, förslagsvis tre för varje examensnämnd. Till examensombud böra endast utses verkligt kvalificerade och med handelsundervisningen förtrogna personer. Om två examensnämnder skulle visa sig erforderliga, vore det lyckligast för ernående av enhetlighet, om prövningarna ej skedde samtidigt inför bägge nämnderna, utan om samma examensombud kunde tjänstgöra vid bägge nämnderna. Examensombuden böra ej ha rösträtt vid avgörandet, om prövande skall godkännas eller icke, men äga deltaga i examensnämndens överläggningar och anteckna avvikande mening till protokollet.

För den slutliga examen beräknas åtgå sex dagar med högst fem timmars förhör varje dag. För erhållande av godkänt betyg över undergången prövning samt för rätt att undergå förnyad prövning eller efterprövning föreslås i huvudsak samma regler, som i dessa avseenden gälla vid de statsunderstödda handelsgymnasierna.

Ex a m e n s a v g i f t e r. De sakkunniga ha i anslutning till den princip, som numera gäller vid student- och realexamina, föreslagit att jämväl privatistexamen för erhållande av handelsgymnasiekompetens i princip skall vara avgiftsfri. För att förhindra att mindre väl förberedda lärjungar anmäla sig till examen har dock föreslagits, att en avgift om 50 kronor skall erläggas till överstyrelsen för yrkesutbildning i samband med anmälan till examen.

Därvid har förutsatts, att denna avgift skall återbetalas till den som godkännes i examen, dock icke till den som godkänts först efter förnyad prövning liksom ej heller till den som blivit godkänd endast i de skriftliga proven.

K o s t n a d s b e r ä k n i n g. De totala kostnaderna för anordnande av privatistexamen för 50 elever våren 1948 ha av de sakkunniga beräknats till 10 160 kronor. I fråga om beräkningen av detta belopp ha de sakkunniga anfört följande.

Överstyrelsen för yrkesutbildning bör utse sakkunniga, som upprätta förslag till skriftliga prov. En sakkunnig för varje ämne erfordras för upprättande av förslag och en för bearbetning av detsamma. Eftersom skriftliga prov skola avläggas i sex ämnen, erfordras alltså tolv sakkunniga. Man kan räkna med, att den som upprättar förslaget bör ha ett arvode om i genomsnitt 100 kronor, medan den som bearbetar detsamma bör åtnjuta en ersättning om cirka 50 kronor. Arvodena böra fastställas av överstyrelsen.

Rektor vid vederbörande handelsgymnasium, vilken får ett visst ansvar för anordnandet av de skriftliga proven och som har att insända skrivningarna till överstyrelsen m. m., bör erhålla 3 kronor för varje elev. De lärare, som utses att rätta de skriftliga proven, böra ha en ersättning om 5 kronor för granskning av varje skriftligt prov.

Till ordförande i examensnämnd för muntlig prövning i student- och real-examina av privatister utgår ett arvode om 25 kronor för varje förrättningsdag, medan ledamöterna åtnjuta 20 kronor. Enligt vad de sakkunniga under hand inhämtat är det på grund av arvodets förhållandevis ringa belopp ganska svårt att anskaffa kompetenta personer, som äro villiga att åtaga sig ledamotskap i examensnämnd. Svårigheterna torde bli ännu större för handelsgymnasieexamens vidkommande, eftersom antalet personer, som här kunna komma i fråga — huvudsakligen lärare vid handelsgymnasierna, som ju blott äro inalles elva — är så avsevärt mycket mindre. På den grund hålla de sakkunniga före, att man icke kan sätta arvodet för dag lägre än till 35 kronor för ordförande och 30 kronor för ledamot.

Till examensombud bör utgå ett arvode av 30 kronor för varje förrättningsdag. Med utgångspunkt från att ombuden skola tjänstgöra å två orter tillkommer rese- och traktamentsersättning i sju dagar.

Kostnaderna för prövning av 50 examinander på två olika orter skulle ställa sig sålunda:

Arvode för upprättande av förslag till skriftliga prov (100 × 6)	kronor	600
Arvode för granskning av förslag till skriftliga prov (50 × 6)	»	300
Ersättning till rektor (3 × 50)	»	150
Ersättning för granskning av skriftliga prov i sex ämnen (5 × 6 × 50)	»	1 500
Arvode till ordförande och ledamöter i två examensnämnder under sex dagar (2 × 35 × 6 + 2 × 10 × 30 × 6)	»	4 020
Traktamentsersättning till förslagsvis tre ledamöter i vardera examensnämnden under sju dagar (2 × 3 × 20 × 7)	»	840
Resekostnader för tre ledamöter i vardera examensnämnden	»	300
Arvoden till tre examensombud för tjänstgöring vid två exa- menstillfällen (3 × 30 × 2 × 6)	»	1 080

Rese- och traktamentsersättning till examensombuden ($3 \times 50 + 3 \times 20 \times 7$)	kronor	570
Arvodet till sekreterare och vaktmästare	»	300
Övriga utgifter	»	500
		Summa kronor 10 160.

De nu nämnda kostnaderna för examen motvägas till någon del av inflytande examensavgifter. De sakkunniga ha beräknat, att 50 procent av de anmälda icke komma att bli godkända i examen, vilket skulle innebära, att av inbetalda examensavgifter ett belopp av ($50 \times 25 =$) 1 250 kronor icke skulle behöva återbetalas till vederbörande examinander. Totalkostnaderna för privatistexamens anordnande våren 1948 skulle således kunna uppskattas till 8 910 kronor eller i runt tal 9 000 kronor. De sakkunniga ha hemställt, att Kungl. Maj:t av 1947 års riksdag måtte för ändamålet utverka ett anslag av 9 000 kronor samt att detta anslag med hänsyn till de ovissa kostnadsberäkningarna måtte givas förslagsanslags karaktär.

Remissyttranden.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har funnit behovet av en privatistexamen inom handelsutbildningens område oförtydligt dokumenterat och uttalat, att frågan om denna examen på sätt de sakkunniga föreslagit borde kunna lösas nu, utan att de sakkunnigas slutliga förslag till ordnande av handelsutbildningen avvaktades. Vad de sakkunniga föreslagit i fråga om detaljerna för examens anordnande har i allt väsentligt tillstyrkts av överstyrelsen och mot den gjorda kostnadsberäkningen har överstyrelsen icke haft något att erinra.

Det övervägande antalet *handelsgymnasier* har liksom överstyrelsen vitsordat behovet av en privatistexamen och tillstyrkt examens anordnande i ungefärlig överensstämmelse med de av de sakkunniga uppdragna riktlinjerna. Avvikande uppfattning har emellertid uttalats av vissa av handelsgymnasierna. Sålunda har lärarkollegiet vid *Stockholms handelsgymnasium* uttalat, att det enligt dess mening vore omöjligt att för närvarande införa en privatistexamen, enär det icke funnes någon enhetlig handelsgymnasiaexamen, samt att det för övrigt skulle vara alldeles olämpligt att eftersträva en normalisering av handelsgymnasiautbildningen. Om en privatistexamen skulle införas, borde den få avläggas vid de olika handelsgymnasierna, vilka för privatistexamen skulle tillämpa samma normer som för avgångsprövning för gymnasiets egna elever. Liknande synpunkter ha anförts av *Göteborgs handelsgymnasium*. *Gävle handelsgymnasium* har föreslagit, att privatisterna efter förberedelser på enskild väg, exempelvis genom korrespondensinstitut, skulle beredas möjlighet att vid början av vårterminen före examen vinna inträde vid ett av dem själva valt handelsgymnasium för att som gymnasiets egna lärjungar följa undervisningen och slutligen tillsammans med övriga lärjungar utexamineras i vanlig ordning.

Departementschefen.

Från olika håll har under senare år tanken på inrättandet av en privatistexamen inom handelsundervisningens område förts fram. Avsikten med en dylik examen skulle vara att bereda en möjlighet för sådana personer, som bedrivit sina studier utanför handelsgymnasierna, att förvärva ett officiellt betyg på sina kunskaper. Jag vill här endast erinra om att i två likalydande motioner vid 1945 års riksdag (I: 157 och II: 217) förslag väcktes om anordnande av en sådan examen. I anledning av dessa motioner betonade riksdagen angelägenheten av att den av motionärerna angivna frågan, som då redan uppmärksammats av Kungl. Maj:t, bragtes till sin lösning.

De för utredning rörande handelsundervisningens och handledsläroartutbildningens ordnande tillkallade sakkunniga ha nu i ett den 17 oktober 1946 avgivet betänkande framlagt utredning rörande ifrågavarande spörsmål och därvid föreslagit, att våren 1948 försöksvis skulle anordnas en »handelsgymnasieexamen för lärjungar från enskild undervisning». De sakkunniga ha nämligen funnit behovet av en privatistexamen inom handelsundervisningens område klart ådagalagt och som motivering för denna uppfattning framhållit icke blott handelsgymnasieutbildningens stora värde i fråga om befattningar i såväl allmän som enskild tjänst utan även det förhållandet, att redan nu ett stort antal ungdomar genom enskilda studier på olika vägar söka förvärva ett kunskapsmått motsvarande det, som handelsgymnasieutbildningen avser att skänka. För dessa ungdomar skulle en privatistexamen vara av stort värde.

För egen del vill jag i likhet med överstyrelsen för yrkesutbildning ansluta mig till den uppfattning de sakkunniga uttalat och således tillstyrka, att våren 1948 på försök anordnas en privatistexamen av ifrågavarande slag. Det synes mig nämligen, icke minst med hänsyn till att behovet av arbetskraft med handelsgymnasieutbildning torde komma att alltmera ökas, angeläget att en möjlighet beredes dem, som av olika anledningar icke kunnat studera vid handelsgymnasierna, att förvärva handelsgymnasiekompetens.

Från handelsgymnasiehåll har framförts den invändningen, att det skulle vara oegentligt att tillskapa en privatistexamen vid handelsgymnasierna, då någon egentlig avgångsexamen icke finnes för gymnasiernas egna elever. Denna synpunkt synes mig emellertid vara av mindre betydelse. Med hänsyn till att gymnasiernas kursplaner äro fastställda av central myndighet och då bestämda fordringar gälla såväl för inträde vid gymnasierna som för erhållande av avgångsbetyg, synes en godkänd avgångsprövning från handelsgymnasium kunna betecknas som en avgångsexamen.

Den föreslagna privatistexamen synes böra anordnas i huvudsak enligt de riktlinjer, som de sakkunniga uppdragit, med skriftliga prov förlagda till av överstyrelsen för yrkesutbildning utsedda handelsgymnasier och muntliga prov inför av överstyrelsen utsedda examensnämnder. Det torde emellertid

få ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag av överstyrelsen meddela de närmare bestämmelser, som i detta avseende må befinnas erforderliga.

I fråga om examensavgifter ha de sakkunniga föreslagit bestämmelser, som nära överensstämja med dem, som numera gälla för privatister i student- och realexamina. Handelsgymnasiexamen för privatister skulle således i princip vara avgiftsfri. För att minska tillströmningen av mindre väl förberedda examinander skulle dock varje examinand ha att erlægga en anmälningssavgift om 50 kronor, vilken avgift sedan skulle återbetalas till dem, som blivit godkända i examen. För egen del vill jag även härvidlag biträda de sakkunnigas förslag, dock med den modifieringen, att anmälningssavgiften synes böra utgå med 38 kronor — samma belopp som vid studentexamen för privatister — samt återbetalas till dem, som godkänts i minst fyra av de skriftliga proven.

Kostnaderna för anordnande av den föreslagna nya examen våren 1948 ha av de sakkunniga — under förutsättning att 50 examinander anmäla sig — beräknats till 10 160 kronor. Mot denna beräkning har jag icke funnit anledning till erinran. Jag finner sålunda i likhet med de sakkunniga, att arvoden till ordförande och ledamot av examensnämnd med hänsyn till svårigheten att finna kompetenta personer, som äro villiga att åtaga sig dessa uppdrag, böra sättas något högre än motsvarande arvoden i studentexamen.

Mot kostnaderna för examen svara vissa inkomster nämligen av sådana erlagda anmälningssavgifter, som icke skola återbetalas. Dessa avgifter böra redovisas under vederbörande inkomsttitel å riksstaten.

Vid bifall till vad jag förordat erfordras för nästa budgetår ett särskilt riksstatsanslag till anordnande av handelsgymnasiexamen för lärjungar från enskild undervisning. Detta anslag torde böra uppföras med ett avrundat belopp av 10 000 kronor. Med hänsyn till att kostnadsberäkningarna av naturliga skäl måste vara synnerligen approximativa torde anslaget böra givas förslagsanslags karaktär. Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser angående anslagets disposition.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Anordnande av handelsgymnasiexamen för lärjungar från enskild undervisning* för budgetåret 1947/48 anvisa ett *förslagsanslag* av kronor 10 000.

8. Statsbidrag till vissa lokalkostnader för sjömansskolan i Göteborg.

Genom beslut den 1 november 1946 har Kungl. Maj:t medgivit, att vid Göteborgs stads skolor för yrkesundervisning må tills vidare, räknat från och med budgetåret 1946/47, vara inrättad en sjömansskola med tre utbildningslinjer med rätt till statsbidrag jämlikt bestämmelserna i kungörelsen den 14

juni 1946 (nr 419) angående utbildningskurser för sjömän (sjömansskolor) samt angående statsbidrag till dylika kurser.

Enligt 8 § nämnda kungörelse utgår statsbidrag till engångskostnader för undervisningen efter samma grunder, som gälla i fråga om statsbidrag för motsvarande ändamål till central verkstadsskola.

I § 2 kungörelsen 1941: 716 angående statsbidrag till centrala verkstadsskolor är stadgat, att statsbidrag till anskaffning av undervisningslokaler samt lokaler för administration m. m. utgår med belopp, motsvarande hälften av de kostnader för lokalernas uppförande eller förvärvande, som befinnas skäligen. Huruvida och i vilken omfattning statsbidrag må utgå såsom ersättning för sådana kostnader för anskaffning av undervisningslokaler samt lokaler för administration m. m., som bestritts före skolas erkännande som central verkstadsskola, ankommer på Kungl. Maj:t att, efter riksdagens hörande, i varje särskilt fall pröva och avgöra.

Hos Kungl. Maj:t har nu *styrelsen för Göteborgs stads skolor för yrkesundervisning* gjort framställning om statsbidrag till vissa kostnader för anskaffande av undervisningslokaler m. m. för yrkesskolan för sjömän, vilka kostnader bestritts före dess erkännande såsom sjömansskola. Dessa kostnader uppgå till 55 220 kronor.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har tillstyrkt statsbidrag till nämnda kostnader med belopp, som Kungl. Maj:t må pröva skäligen. Överstyrelsen har därvid meddelat, att sjömansskolan disponerar vissa lokaler, belägna i förutvarande bryggeriet Kronans fastighet vid Karl Johansgatan i Göteborg. Nämnda fastighet äges av Göteborgs stad. De av sjömansskolan disponerade lokalerna äro enligt överstyrelsens uttalande lämpliga för sitt ändamål.

Statskontoret har förklarat sig icke vilja motsätta sig, att statsbidrag utgår med högst hälften av de till 55 220 kronor angivna utgifterna för lokalan-skaffningen eller med i runt tal 25 000 kronor. För ett tillmötesgående av framställningen har statskontoret emellertid ansett riksdagens bemyndigande vara erforderligt.

Jag vill till en början erinra, att överstyrelsen för yrkesutbildning efter samråd med kommerskollegium i skrivelse den 20 december 1944 underställde Kungl. Maj:ts prövning frågan om statsbidrag till en vid Göteborgs stads skolor för yrkesundervisning planerad yrkesskola för sjömän av manskapsgrad (däcks- och maskinpersonal). Överstyrelsen erinrade därvid, att 1943 års riksdag (skrivelsen 414) uttalat, att starka skäl talade för att vid yrkesskolväsendets utbyggnad hänsyn toges till behovet av särskild yrkesutbildning för sjöfolk av manskapsgrad. Detta slag av yrkesutbildning borde enligt riksdagens mening lämpligen falla under verksamhetsområdet för överstyrelsen för yrkesutbildning. Överstyrelsen erinrade vidare, att frågan om anordnande av utbildning för sjöfolk av manskapsgrad vore föremål för övervägande av sakkunniga. Då det emellertid sannolikt komme att dröja avse-

Departementschefen.

värd tid, innan statsmakterna tagit ställning till de sakkunnigas förslag, och då överstyrelsen efter samråd med kommerskollegium funnit det önskvärt, att utbildning av ifrågavarande slag snarast möjligt komme till stånd, förordade överstyrelsen, att ett försök gjordes utan avvaktande av sagda förslag. Genom beslut den 26 januari 1945 medgav Kungl. Maj:t, att statsunderstöd finge under de i gällande kungörelse angående statsunderstöd till kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning stadgade villkor och förutsättningar utgå för anordnande vid Göteborgs stads skolor för yrkesundervisning våren 1945 av de planerade lärlingskurserna för däcks- och maskinpersonal. Motsvarande medgivande har sedermera lämnats med avseende å fyra dylika under budgetåret 1945/46 anordnade kurser.

Den nu erkända sjömansskolan är förlagd till de lokaler, som iordningställts för nyssnämnda kursverksamhet. Med hänsyn härtill finner jag det skäligt, att statsbidrag utgår till de till 55 220 kronor uppgående kostnaderna för lokalernas iordningställande. Statsbidraget torde i enlighet med statskontorets förslag böra bestämmas till 25 000 kronor. Av riksdagen torde böra inhämtas medgivande, att statsbidrag för ändamålet må utgå med nyss angivet belopp. Såsom villkor för statsbidragets utgående torde böra föreskrivas, att skolans huvudman förpliktar sig att icke utan Kungl. Maj:ts medgivande använda lokalerna till annat än därmed avsett ändamål samt att, därest detta villkor icke fullgöres eller därest Kungl. Maj:t medgiver nedläggande av skolan helt eller delvis, återbetala uppbygget statsbidrag eller så stor del därav, som av Kungl. Maj:t bestämmes.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att medgiva, att statsbidrag må utgå till förutnämnda, av Göteborgs stad havda kostnader för anskaffande av undervisningslokaler m. m. för den vid stadens skolor för yrkesundervisning inrättade sjömansskolan med 25 000 kronor.

Vad departementschefen sålunda under punkterna 1—8 hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämna, bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
C. A. Charpentier.